

העם

סימן השאלה

לפני 13 שנה עקבה כל האוכלוסיה העברית בארץ בנשימה עצורה אחרי תוצאות הבחירות בבריטניה. כאשר נבחרה ממשלת הלייבור, פרצה מכל לב תרועת שמחה. כי אנשי הלייבור היו אלה שהביעו בעמם ומוצאיהם של הציונים.

שבועות מעטים הספיקו כדי להפוך את השמחה לאכזבה גורמת. לשלטון עלה בחוץ, ובארץ נוצרה "תנועת המרי העברי".

בתיבה הבריאה. השבוע עקבו אזרחי ישראל בהתלהבות דומה במקצת אחרי המאורעות בצרפת, כאילו היתה ממשלת מאריס אחראית לגורל הארץ כמו ממשלת לונדון בשעתה. כאשר עלה סוף סוף שארל דהגול לשלטון, פרצו תרועות שמחה בלבבות רבים. החל באנשי החרות, שהגנו כאילו עלו הם עצמם לשלטון על דמות הסינה, וכלה בצמרת המדינה, שביטאה בהירות את אותם הרגשות, היתה ההגנה אחידה: דהגול הוא טוב לישראל. למראית עין היתה זאת תקווה מבוססת. מנהיגי ישראלי קיוו, כמו הקולוניסטים הצרפתים באלג'יר, כי דהגול יחמיר את המלחמה בצפון-אפריקה, ילחם ביתר תקיפות נגד גמאל עבד אל-נאצר — ובצורה זו ימשיך להיות בן-ברית סבבי למנהיגות הישראלית, הסבורה אף היא כי המלחמה בלאומיות הערבית היא מצוה לאומית. ואם צרפת היא בת-ברית — הרי עדיפה בת-ברית חזקה, בהנהגת ממשלה מלוכנת ורבת-עוצמה, על צרפת חולה וחלשה.

חללי ההר

קול המצפון דיבר ברמה

שמעון פרס שני. אולם ספק גדול

הוא אם אמנם ילך דהגול בדרך זו. הצרפתי הארטיסטקראטי, איש שכלי ומעמיקי מחשבה, אינו שמעון פרס שני, גם לא ביגיי צרפתי. רבים מאותם שהעלוהו לשלטון והצביעו בעדו השבוע, עשו זאת בפירוש מפני שהם משוכנעים שהוא האיש היחיד שיעני לחרות שלום עם מורדי אלג'יריה. אם יעשה זאת, עלול להיחשב עצם הבסיס לברית בין מנהיגי צרפת וישראל. לצרפת יש עדיין מלחמה נתינים מוסלמים ברחבי אפריקה, ואמבציה לוהטת למלא שוב תפקיד חשוב במרחב השמי. ברע שתחולל ההתנגשות בינה לבין התנועה הלאומית הערבית, קרוב לודאי שתעשה הכל לטוב טוש עקבות המאבק. כשתגיע השעה, תצטרך לשלוח גט לישראל.

מדינאי ישראל הם עדה רגשנית. היה מוטב להם ללמוד מן הצרפתי הגבוה, להתייחס לבעיות הרוחניות בהגיון צונן.

אנשי מופת

הקרב על ההר

בתוך קולות המחת, אשר היהדו בשבוע שעבר על הר הצופים, נשטע גם קול דיק של גבורה. היה זה קול הצו העליון של היטה והנאל במני האנושי — קול הדם הקורא למושיע, ונענה לויטנטקולונל ג'ורג' א. פלינס ואליאב אלעושרי נענו לקריאה, ושילמו את כח המחר העליון. הקצין בן ה-47 ממנטריאל והצבר בן ה-19 מרענה מתו שניהם. כי על אף אש רצחנית, הגישו עזרה לפצועים חסרי-ישע.

מעטפה השיעמום והעזובה. יום שני התחיל ככל יום שנייתו אחר על ההר העברי, המתנשא בלב השטח הערבי שמחן לחומות ירושלים העתיקה.

הכל היה שקט. שקט מן הרגיל. מנקודת תצפית ייחא אחר השוטרים בכפר עיסאיה, המלא בדרך כלל חיים, אין רואים רחש. במדרון המוביל אל הכפר התקום אותה שעה סיור ישראלי, בשטח הגל הבוטאני, נן שוטרים שוכן אמנם על גבו השטח המפריד, אך פטרולים אינספור כבר עברו בו בשלום, ולחמשת הצועדים לא ראתה כל סיבה מדוע תופר השיגרה דקא הפעם. אך השיגרה הופרה הפעם. מתוך הכפר עיסאיה גורו כמה יריות רובים. מיד

אחרים פרצה סקעת העמדות הצבאיות ש' בצד הירדני באש, כשאנשי הפטרול מש' תסחים ומשיבים אש אינסטינקטיבית. מ' ארבעה כיתנים ניתנה האש אל המורד הח' שה' מכיחן בית-החולים אונסטס ויקסוריה, הנמצא מעבר לאוכף המחלק את השטח המפורד לחלק ישראלי וחלק ירדני, נפתחה אש אוטומטית. מתוך עיסאיה כונה אש רובים מדויקת: היתה זו גם האש הקט' לגית ביותר, כי היא גורמת ממרחק קטן ביותר, עלידי צלפים. מתוך חורשה דרו' מת'מורחית לנן שלומית, ומעל גבעה קטנה שבקירבתה, נבחו מקלעים קלים.

קול המצפון של אליאב. הירדנים בחרו בשטח הטוב ביותר למט' רתם. הנן משתרע על מדרון קל, ברכס האחורי של הר הצופים, בין בית-החולים הדסה לבין בנייני האוניברסיטה. הוא חשוף לגמרי לעיני היושבים בכפר עיסאיה, נמוך יותר באותו מדרון. הוא גם חסר מגן מול הגבעות השכנות, התפוסות בידי הלגיון. במסח-האש הראשון נפצעו שני אנשים, שוטר אחד נפצע קל בידו השני, משה גינובורג, איש יהודי, נפצע קשה יותר. ברגעי המבוכה הראשונים התנשא קולו של המפקד, אליאב אלעושרי, "רוץ מרד להוציק תגבורת!" הורה לשוטר שנמצע בידו. "אתם, הורה לשני אנשי יחידתו הנוחרים, תפסו מחסה והשיבו אש." שני השוטרים שצו לפקודתו, וניצלו.

רק על עצמו לא פקד המפקד לתפוס מחסה ולהינצל. במרחק כמה מטרים ממנו, גלוי לגמרי לצלפי האויב, שכב משה גינו' בורג. קול הצו העליון היה חזק יותר מקול הכדורים השורקים. אליאב השתחח לצד סיקורו המצוץ, החל מגיש לו עזרה.

קול המצפון דיבר תמיד ברמה, במשפחת אלעושרי, אחת התתי-קות של הישוב הירדן-שלמי, הנער התחנך ב' בית-הספר היסודי בב' ימינה, היה ער ועצמאי. הוא החל עובד מוקדם מאוד, כנער מוסך, כדי לעזור לאביו. את זמנו החפשי חילק בין משחקי כדורגל בקבוצת מכבי המקומית, בין ציד בשדות ובין הגרעין ההתיישבותי, אשר אתו חלם לצאת בבוא העת לספר.

הוא סיים את בית-הספר המקצועי עמל בחזרה, והתגייס למשטרה. לפני שבועות אחדים, כאשר מלאו לאליאב 19 שנה, קנו לו הוריו מתנה, זאת תהיה אפתעה בשבילו כשיבוא לחופשה, אמרו. הם לא העלו על דעתם כי בנם נמצא אותה שעה בין השומרים על הר הצופים. רק אחיו ידע היכן נמצא אליאב. אולם גם הוא לא תיאר לעצמו אותו יום ב', כי אחיו מקריב את חייו, בניסיון להציל את חברו ממחת — לשוא. אליאב מת לצדו של גינובורג.

התגבורת מגיעה. הקרב בגן שור' מית לא עבר מבלי למשוך אליו תשומת לב. מיד עם הישמע היו היריות הראשונות הרכיב מפקד ההר סיור שני, בן ששה שוטרים, החיש אותו אל הגן, לברר מה קרה. סיור זה פגש את השוטר הפצוע רץ בכבודות. "ירו עלינו", נאק, "יש עוד פצוע. החברה תפסו מחסה. צריכים תגבורת."

הסיור התפצל לשתי חוליות. כל שלושה שוטרים התקדמו בכיוון אחר, מוררים ב' שרשרת, כדי לטרוק את השטח. על חוליה אחת פקד הקצין מרדכי טיקוצינסקי, צבר דקדק ומרצין ממושך קדימה. על השניה פקד הסמל יוסף יוחימיש, אחת הדמויות הדיועות בירושלים, איש הבריגדה העב' רית ואחד המעטים שהצליחו לצאת בחיים מן המארב הרצחני בו נלכדה השיריה של עובדי האוניברסיטה, בתחילת 1948.

התגבורת הועירה לא יכלה לשנות את פני המצב העגום. אנשיה נלכדו באותו שטח חשוף, בו רוסק הפטרול הראשון. כאשר הגיעה התגבורת לשרידי הסיור הראשון, לא יכלה לעזור להם במאומה. כדורי הירדנים זימומו סביב ראשם כדורים נרגזות, התיוו את דמם ואילצו אותם להיצמד לקרקע.

בין אנשי התגבורת, שהגיעה בפטרול שלישי למקום, היה גם שלמה אהרנבוב, אחד משני הפצועים אשר זכו לצאת בחיים מן התקרית. סיפר שלמה, אחרי שהובא לבית-החולים ויו נותח בהצלחה: "כל העניין התפתח תוך שניות. בקושי הצלחנו להגיע לשטח, כאשר פתחו עלינו באש. במרחק (המשך בעמוד 6)

• מרדכי טיקוצינסקי, משה גינובורג, יר' טף יוחימס ואיש-סופת אליאב אלעושרי.

מי יסולק? מי יעלה בדרגה? אילו מנגנונים

אילן

הטראגדיה של המפקח הכללי היוצא יחזקאל סהר, נסתיימה בקומדיה. האיש, שלושה שופטים של בית המשפט המחוזי הקדישו חלק גדול מסקדינם לציון שקריו, תכונותיו השליליות ואי-התאמתו לתפקיד המפקח הכללי, זכה בבת אחת של מחמאות ושירי-הלל. שערוריו גלים גדולים עוד יותר של צחק לעגני. "יחזקאל יקר", כתב הראש הממשלה דויד בן-גוריון ליחזקאל סהר, אותו סילק ביגיי עצמו בצורה מבישה, אף ללא נסיון להסתיי א העובדות, "שר המשטרה הודיע לממשלה בישיבתה השבועית מיום 18.5.58 על החלטתך להתפטר מהמשטרה".

אחרי איאמת אדיבה זו המשיך ביגיי במטר השבחים: "... הוטל עליך להקים יש מאין ולארגן משטרה שתרכוש אמון הציבור ותהיה ראויה לתפקידה הקשה בישראל. הצלחת בשני הדברים באופן יוצא מן הכלל."

הקיסמות משטרה יעילה ונאמנה נוקית כפיים... השכלת לבחור חברי-מפקדים בעלי תכונה חלוצית ועבר מפואר בהגנה ובגדודים העבריים. הצלחת להקים משטרה שאין בה כל פניה מפלגתית ופוליטית, אלא משטרה העם כולו. דבר זה אינו מן הקלים ביותר בארץ זו האכולה מפלגתיות מופרות...

... ושכר מצוה — מצוה. זכית להקים משטרה בישראל שאין לה להתבייש בפני המשטרות המעולות בארצות תקינות, לא ביעילות, לא בנקיון כפיה ולא באדיבותה וביחסה לציבור ויחס הציבור אליה."

אחרי הללויה זו, המצלצלת כפארודיה של אפרים קישון, סצנה המקהלה כולה בשיר מזמור למפקח הכללי, שכולו יושר וצדק, יעילות וטוהר כפיים, על-מפלגתיות וחלוציות מסוארת. "היית דוגמה נאה ומכובדת לפיקודך בנאמנות, בטוהר ובמסירות", אמר שר המשטרה בכור שטרית, שכל פרשת החלטת המפקח-לים במשטרה, נעשתה מאחורי גבו ומבלי לשאול אפילו לדעתו. "משטרת ישראל אינה נופלת באיכותה, ברמתה המקצועית ובמוסר אנשיה מן המעולות שבמשטרות העולם", הילל שר החינוך והתרבות זלמן ארן.

אחת התקלות בארץ זו, זה ענין העתונות, אמר נשיא בית המשפט העליון יצחק אולשן, "השופטים, בעיקר בבית המשפט העליון, מוכשרים יותר מאחרים להעיד על טיב המשטרה שלנו, העומדת על רמה נאותה."

עם מטען כזה של שבחים ושירי הללויה, שאף אחד מאומריהם לא האמין במה שאמר, יצא יחזקאל סהר את משרדו במטה הארצי של המשטרה, מנה לביתו כדי לארוז את מזוודותיו למסע-טיוול יקר באירופה המערבית. אולם לפני שיצא, עוד הספיק סהר להשתתף בחמש מסיבות מסוארות שנערכו לכבודו בכל מחוז משטרה לחוד, לקבל תעודות הרשמה של 6000 עצים באחד מיצירות הקקל, אחרי שכל שוטר הוכרח לתרום סכום מתאים למימון נטיעתו של עץ אחד, ולהשתתף במסיבה רישמית שהרמטכ"ל, רביאלוף חיים לסקוב, ערך לכבודו, בבית ידידו האישי, עמוס בן-גוריון.

לא היה זה מקרה. אנשי החצר של ביגיי חשבו כי אם יעספו את גולות סטוריו של סהר בעטיפות מלצות נשגבות ושקרים חסרי-בסיס, יקבל הציבור ההולך לקליפ בעוד כשנה את גירשו סהר כמעשה שהיה צפוי מראש, יסבחו את המאבק העקשני של הלוחמים בשחיתות שחיב גירוש זה. לשם כך לא בחלו אף לא באמצעי אחד שיכול היה לעזור לה' שנת המטרה: ביגיי תרם אתשמו, הרמטכ"ל את נוכחותו ואת כבוד צה"ל שהוא מייצג, נשיא בית-המשפט העליון את מעמדו הרם והשוטרים חלק נכבד ממשכורתם הדלה.

שום רמטכ"ל צבאי עסור נצחון — לא ינאל ידין, מציבא תשיה, לא אלוף הפלמ"ח יגאל אלון, לא מנצח-סיני משה דיין — לא זכו אי-פעם לפרסיה ממלכתית כה גלהבת כמו האיש ששם ללעג את עצמו, שולחיו ומשטרת ישראל. כך באה לקיצה הטראגדיה הגדולה של יחזקאל סהר, אחרי עשר שנים בלתי-מפוארות.

אות אזהרה למפקח החדש

תהו ובהו קידם את פניו של המפקח הכללי החדש, יוסף נחמיאס. כבר שבוע לפני שנכנס למשרדו בבנין המטה הארצי בתל-אביב, פסקו כמעט כל הקצינים העליונים מעבודתם. שיחות ארוכות התנהלו בחדרי חדרים משעות הבוקר המוקדמות ועד לסופו של יום העבודה. מאות ספלוני קפה תורכי נלגמו, יחד עם אלפי סיגריות שנמצצו בעצבנות. השוטרים שראו את מפקדיהם בשלים מעבודתם, פסקו גם הם לעבוד. "גדמה לי שאני שוב חי בתקופת התהו ובהו ששרר בשנת 1948, כשעזבו המפקדים הבריטים את תחנות המשטרה", נאחם סמל משטרה חתיק.

שיחת השבוע בין הקצינים העליונים, היתה אחת: האם יכניס יוסף נחמיאס שינויים במבנה המשטרה ובין חופסי המשרות הרמות בה, או ישאיר הכל כפי שהיה בימיו של יחזקאל סהר. "הוא לא יעני לעשות לנו שום דבר", אמר מפקד-מחוז, שניחם את חבר עוזריו, בשעה שגילו לפניו את לבם כי הם פוחדים מהשינויים וחילופי-הגברי שנחמיאס עלול לעשות במשטרה, "אנחנו מאורגנים היטב. נוכל לשים לאל כל החלטה."

זאת היתה המשמעות השניה של מקהלת-הללויה לסהר. היא לא באה להפגין רק את שותפות-הגורל בין סהר לבין החבורה המפוקפקת והכושלת שהתבצרה תחת כנפיו בצמרת המשטרה, אלא גם לשמש אות אזהרה למטאסא החדש. החבורה הפגינה את כוחה וליכודה לעיני המפקח הבא.

נחמיאס עצמו שתק כרג. הוא לא השתתף אף לא באחת ממסיבות הפרידה המשטריות לסהר, נמנע אף מלהופיע במסיבת המטה הארצי, הוא אמר את המלים הראשונות בתפקידו החדש רק אחרי שקדמו החזיר את גם המפקח-לידי שר-המשטרה, ואחרי שהלה מסרו לידיו שלו.

היתה זאת פקודת-יום שלא גילתה מאומה על כוונות האיש החדש, אך כללה כמה פסוקים של התייגות וזירה אך מפורשת מקדמו. הוא הסתפק במינימום הקיצוני של שבח מנומס לסהר, בצד המיוס שכלו להתפרש כפתיחת דף חדש וקבלת דברי הביקורת הציבורית שהוטחו נגד המשטר הקודם.

...התעניינותו העמוקה של הציבור בעניני המשטרה, אשר באה לידי גילוי וביטוי עם חילופי המשמרות, צריכה ללמדנו מה גדולה ויקת הציבור למשטרה, עמה הוא נפגש ביום רצון כביים עברה, אמר נחמיאס כשהוא רומז בפירוט לכל מה שעבר על המשטרה בשנותיה האחרונות, ועל פרשת התפטרותו של סהר, "... תפקיד המשטרה הוא מורכב ועדין... נתאמץ בכל כוחנו ובכל לבנו למלא בכל-עית את חובתנו לכלל אזרחי המדינה בנאמנות וללא משוא פנים. בדרך זו נזכה באמונו ובאהדתו של הציבור הרחב, ועמו תקל עלינו המשימה למענו."

היתה זו חרדאה שמצב אידיאלי זה אינו קיים כיום. לא היה זה תרמו יחיד נגד

חוסשטטר